

8. ŚWIATOWE DNI MŁODZIEŻY W ARCHIDIECEZJI ŁÓDZKIEJ

W dniach 26–31.07.2016 r. w Krakowie odbyły się Światowe Dni Młodzieży (ŚDM). W tygodniu poprzedzającym to wydarzenie na terenie wszystkich diecezji w Polsce miały miejsce tzw. Dni w Diecezjach. W związku z tym również do archidiecezji łódzkiej przyjechały rzesze młodych katolików z całego świata. Niniejszy rozdział poświęcony jest charakterystyce tego wyjątkowego międzynarodowego festiwalu religijnego oraz próbie oceny jego wpływu na turystykę w regionie łódzkim.

8.1. Geneza i idea Światowych Dni Młodzieży

Światowe Dni Młodzieży (ŚDM) to cykliczne spotkania młodych katolików z całego świata z Ojcem Świętym, które odbywają się średnio raz na dwa–trzy lata w jednym z wybranych miast świata (tab. 8.1). Wydarzenie to zostało ustanowione w grudniu 1985 r. przez papieża Jana Pawła II, który z okazji Międzynarodowego Roku Młodzieży (ogłoszonego przez Sekretarza Generalnego ONZ) kilka miesięcy wcześniej, w Niedzielę Palmową, zorganizował spotkanie młodzieży w Rzymie. Ku zaskoczeniu wszystkich na zaproszenie papieża do Wiecznego Miasta przyjechały setki tysięcy młodych ludzi z całego świata. Utwierdziło to Ojca Świętego w przekonaniu, że tego rodzaju wydarzenie jest potrzebne Kościołowi.

Do tej pory odbyło się 14 spotkań o charakterze międzynarodowym, czyli w jednym z wybranych państw świata¹. Oprócz Afryki i oczywiście Antarktydy ŚDM były organizowane już na każdym kontynencie w takich krajach, jak: Włochy (2 razy), Polska (2), Hiszpania (2), Niemcy, Francja, Argentyna, Brazylia, Australia, Kanada, Stany Zjednoczone czy Filipiny. Właśnie wydarzenie w tym ostatnim kraju, gromadząc na głównych uroczystościach blisko 4 mln osób, zostało wpi-

¹ W pozostałych latach w Niedzielę Palmową organizowane są Światowe Dni Młodzieży w każdej katolickiej diecezji, podczas których młodzież spotyka się ze swoimi biskupami. Dlatego też krakowskie ŚDM oznaczone zostały numerem 31.

sane do Księgi Rekordów Guinnessa jako największe zgromadzenie ludzi w tym samym miejscu i czasie na świecie. Warto zaznaczyć, że w Światowych Dniach Młodzieży bierze udział średnio 1,5 mln uczestników z około 160–170 państw świata (Bilska-Wodecka, Sołjan 2014). Świadczy to o prawdziwie globalnym i masowym charakterze tej katolickiej imprezy.

TABELA 8.1. Charakterystyka Światowych Dni Młodzieży – spotkań międzynarodowych

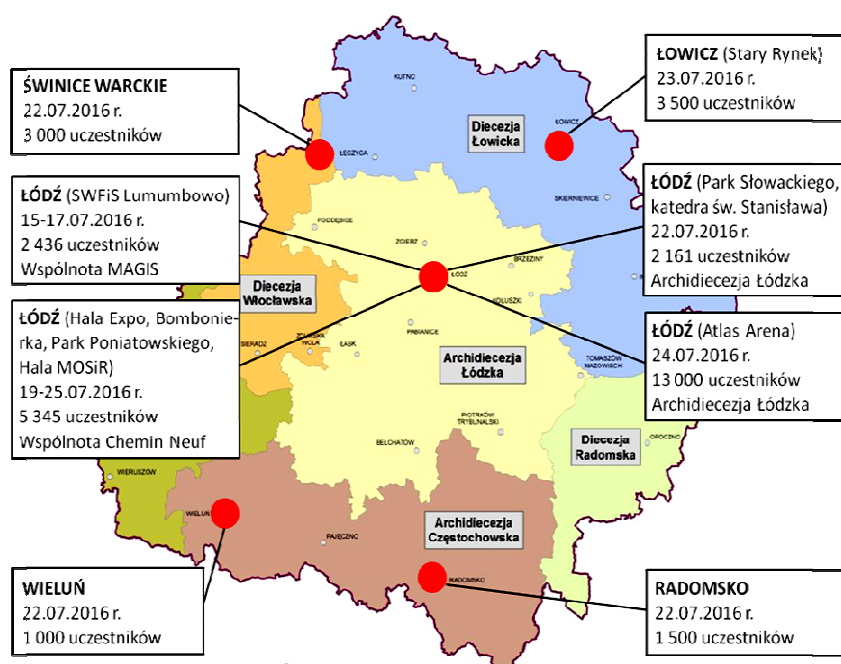
Data	Miasto	Liczba uczestników	Papież
31.03.1985	Rzym	300 tys.	Jan Paweł II
11–12.04.1987	Buenos Aires	1 mln	Jan Paweł II
15–20.08.1989	Santiago de Compostela	400 tys.	Jan Paweł II
10–15.08.1991	Częstochowa	1,5 mln	Jan Paweł II
10–15.08.1993	Denver	1 mln	Jan Paweł II
10–15.01.1995	Manila	4 mln	Jan Paweł II
19–24.08.1997	Paryż	1 mln	Jan Paweł II
15–20.08.2000	Rzym	2 mln	Jan Paweł II
23–28.07.2002	Toronto	800 tys.	Jan Paweł II
16–21.08.2005	Kolonia	1 mln	Benedykt XVI
15–20.07.2008	Sydney	500 tys.	Benedykt XVI
16–21.08.2011	Madryt	2 mln	Benedykt XVI
23–29.07.2013	Rio de Janeiro	3 mln	Franciszek
25–31.07.2016	Kraków	2,5 mln	Franciszek
22–27.01.2019	Panama	b.d.	b.d.

Objaśnienia: b.d. – brak danych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych K. Samiewicz i A. Salawy (2016) oraz www.krakow2016.com.

Światowe Dni Młodzieży przez ponad 30 lat swojego istnienia kilkakrotnie zmieniały swój program i czas trwania. Aktualnie za wydarzenia centralne, które odbywają się niemal zawsze, uznaje się: katechezy, drogę krzyżową, całonocne czuwanie oraz uroczystą niedzielną mszę świętą sprawowaną przez papieża. W trakcie organizacji ŚDM w Paryżu (1997) został ustanowiony nowy schemat programowy (kard. Ryłko 2011), który od tamtego czasu jest praktycznie niezmienny. Zakłada on, że oprócz wydarzeń w głównym mieście – gospodarzu ŚDM, w tygodniu poprzedzającym festiwal na terenie całego państwa przyjmującego pielgrzymów mają miejsce tzw. Dni w Diecezjach, które można nazwać etapem diecezjalnym ŚDM. W tym czasie do wszystkich diecezji kraju gospodarza przyjeżdżają młodzi ludzie z całego świata, aby wspólnie z lokalną społecznością przygotować się do wydarzeń centralnych, a przy okazji lepiej poznać kulturę, tradycję i historię narodowości goszczącej. Zgodnie z tym scenariuszem w lipcu 2016 r. do ponad 40 polskich diecezji przyjechali obcokrajowcy z całego globu.

na obrzeżach województwa łódzkiego odbywały się wydarzenia masowe związane z obchodami Dni w Diecezjach (rys. 8.2). Przykładowo, na Starym Rynku w Łowiczu odbył się diecezjalny dzień wspólnoty, który zgromadził na wspólnej Eucharystii blisko 3,5 tys. wiernych. Również w Świnicach Warckich (diecezja włocławska), w których urodziła się i została ochrzczona Helenka Kowalska (późniejsza św. Faustyna) pojawiły się liczne pielgrzymki uczestników ŚDM i diecezjalne spotkania (łącznie ok. 3 tys.). Na południu województwa, na terenie archidiecezji częstochowskiej zorganizowano dwa wydarzenia w Wieluniu i Radomsku, które zgromadziły odpowiednio: 1 tys. i 1,5 tys. osób. Dzięki temu obco-krajowcy mieli możliwość zobaczenia praktycznie całego obszaru województwa łódzkiego.

RYSUNEK 8.2. Główne wydarzenia Dni w Diecezjach na terenie województwa łódzkiego
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego i diecezjalnych centrów ŚDM poszczególnych diecezji

W samej archidiecezji łódzkiej w okresie poprzedzającym ŚDM w Krakowie odbyły się *de facto* cztery odrębne festiwale, które były organizowane przez cztery różne podmioty. Były to: festiwal Łódź Piotrowa koordynowany przez Łódzką Kurię Metropolitalną, festiwal Paradise in the City wspólnoty Chemin Neuf, festiwal jezuitów – MAGIS oraz festiwal młodzieży klaretyńskiej. Najważniejsze informacje dotyczące tych wydarzeń prezentuje tab. 8.2.

Festiwałe nie odbywały się dokładnie w tym samym czasie. Impreza jezuicka miała miejsce praktycznie tydzień wcześniej niż pozostałe wydarzenia. Związane było to z tym, że młodzież, która przyjechała na jezuickie obchody ŚDM miała program podzielony na różne etapy. Pierwszy z nich odbywał się właśnie w Łodzi, w Studium Wychowania Fizycznego i Sportu Uniwersytetu Łódzkiego. Miał on pomóc uczestnikom zintegrować się, głównie poprzez wspólną zabawę, gry miejskie, zwiedzanie, a także Eucharystię i koncerty. W niedzielę 17 lipca wszyscy uczestnicy tego trzydniowego cyklu otwierających spotkań udali się na „eksperymenty ignacjańskie”, które miały miejsce już na terenie całej Polski.

TABELA 8.2. Charakterystyka festiwali odbywających się w ramach Dni w Diecezjach na terenie archidiecezji łódzkiej

Festiwal (organizator)	Liczba uczestników	Czas trwania	Zakwaterowanie	Miejsca realizacji programu	Koszt pakietu pielgrzyma
Paradise in the city (Chemin Neuf)	5 345	19–25.07. 2016	Rodziny z wybranych łódzkich parafii, akademiki PŁ, szkoły	Łódź Śródmieście – hala EXPO	130–160 zł / 220 €
MAGIS (o. jezuici)	2 436	15–17.07. 2016	Akademiki UŁ	Łódź – Lumumbowo, SWFIS	140–220 €
Łódź Piotrowa (Archidiecezja Łódzka)	2 161	20–25.07. 2016	Rodziny w wybranych parafiach na terenie archidiecezji	Łódź, Pabianice, Zgierz, Bełchatów, Brzeziny, Łask, Piotrków Tryb., Tomaszów Maz., Aleksandrów Łódzki	30 € / 50 zł
Klaretyni (o. klaretyni)	231	20–25.07. 2016	Rodziny z wybranych łódzkich parafii	Łódź Teofilów	30 € / 50 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez organizatorów.

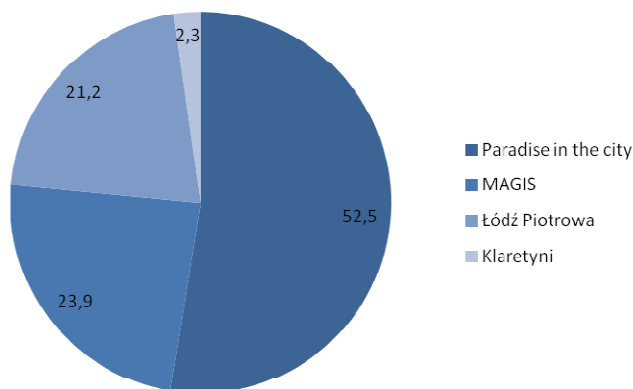
Pozostałe trzy festiwałe odbywały się właściwie równocześnie (jedynie Paradise in the City rozpoczęło się dzień wcześniej) i miały zbliżony do siebie program zarówno formacyjny, jak też i turystyczny.

Łącznie we wszystkich czterech festiwalach wzięły udział 10 173 osoby z 80 państw świata. Najwięcej uczestników zgromadził Paradise in the City – 5345 pielgrzymów (52,5%) z 48 państw, co w pełni potwierdza międzynarodowy charakter powstałej na początku lat 70. XX w. we Francji wspólnoty Chemin Neuf. Jezuici w ramach MAGIS zebrali 2436 osób (23,9%) z blisko 50 państw, a Łódź Piotrowa – 2161 uczestników (21,2%) z 16 krajów. Młodzież klaretynska reprezentowana była w Łodzi tylko przez 231 osób (2,3%), ale aż z 12 państw (rys. 8.3).

Dzięki Światowym Dniom Młodzieży na terenie archidiecezji łódzkiej zaledwie w przeciągu tygodnia pojawili się mieszkańcy wszystkich kontynentów³ (rys. 8.4). O ile nie dziwiła obecność Niemców, Francuzów, Hiszpanów, czy też Węgrów i Włochów (Europejczycy stanowili ponad 77% pielgrzymów przybyłych

³ Z wyjątkiem Antarktydy, która nie jest zamieszkiwana stale przez ludzi.

do archidiecezji łódzkiej), to jednak widok Haitańczyków, Ruandyjczyków, mieszkańców Reunionu, Syrii, Zimbabwe, Guadeloupe, Martyniki czy Nowej Kaledonii wzbudzał zaskoczenie. Do Łodzi przybyli bowiem pielgrzymi z miejsc oddalonych nawet o ponad 17 tys. km.

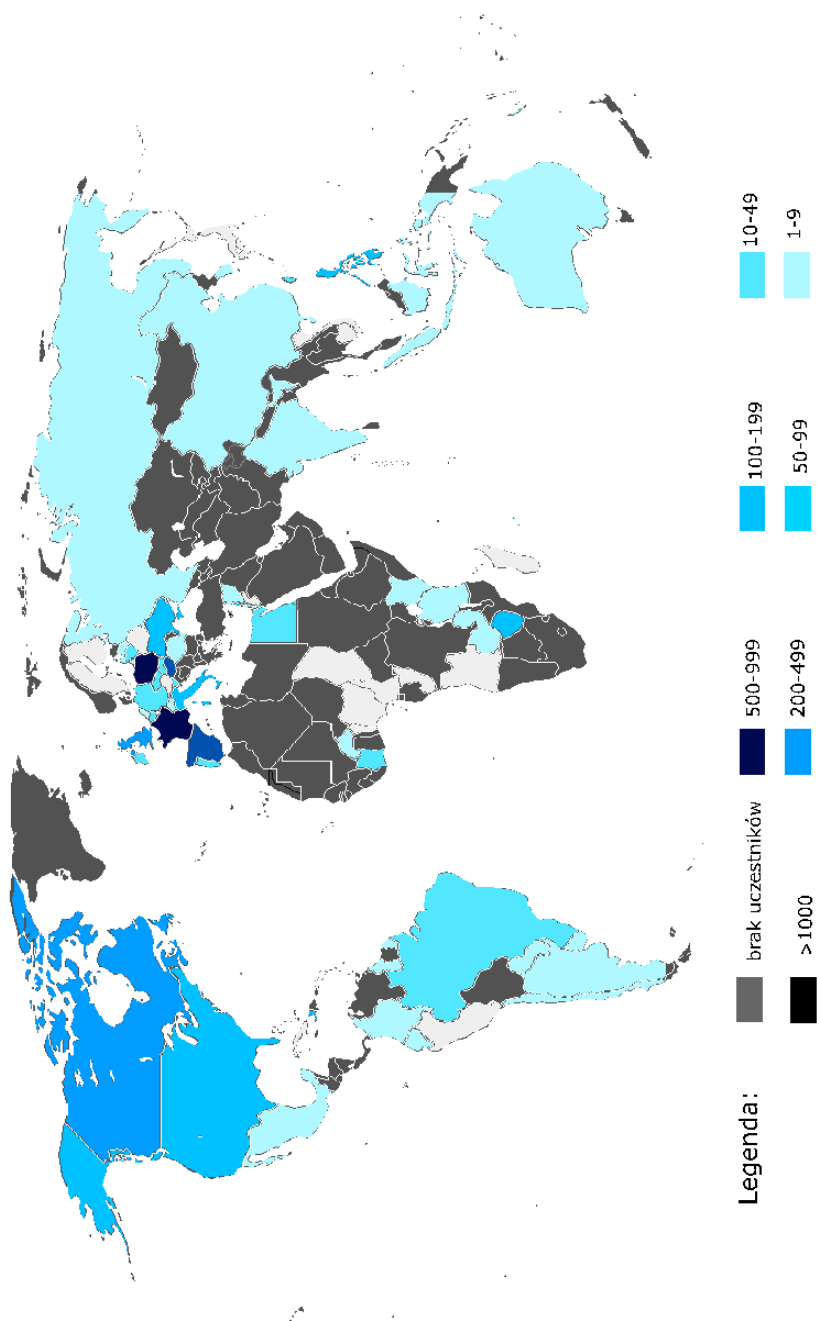
RYСУNEK 8.3. Uczestnicy Dni w Diecezjach w archidiecezji łódzkiej z podziałem na festiwale (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych organizatorów poszczególnych festiwali

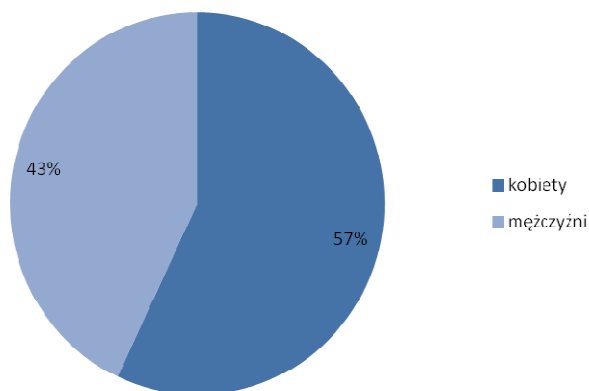
Trochę zaskakujący może być również fakt, iż na etapie diecezjalnym w archidiecezji łódzkiej wzięło udział więcej osób z Francji (3214) niż z Polski (2268). Przyczyną jest bardzo dynamiczna działalność organizatora największego z festiwali (Paradise in the City) – wspólnoty Chemin Neuf, która ma korzenie francuskie i ściągnęła do Łodzi rzesze młodych z kraju macierzystego. Inna rzecz, że w tygodniu poprzedzającym ŚDM Polacy raczej nie podróżowali między diecezjami. Warto zaznaczyć, że Francuzi i Polacy byli dwiema wyraźnie najliczniejszymi nacjami. Kolejne 12 narodowości biorących udział w Dniach w Diecezjach nie przekroczyło granicy tysiąca uczestników, a 10 następnych – nawet 300.

Większość krajów była reprezentowana jedynie symbolicznie. Do najmniejszych grup narodowościowych należeli mieszkańcy często odległych i egzotycznych państw, takich jak: Benin, Czad, Madagaskar, Kamerun, Palestyna, Wietnam, ale także europejskich: Luksemburga czy Finlandii. Ta ostatnia, choć położona stosunkowo niedaleko od Polski, zamieszkiwana jest głównie przez ewangelików (¼ społeczeństwa), katolicy stanowią mniej niż 1%.

Wśród uczestników ŚDM w archidiecezji łódzkiej przeważały kobiety. Było ich o 14% więcej niż mężczyzn (rys. 8.5). Co więcej, mężczyźni nie zdobyli przewagi w ani jednej grupie wiekowej. Taką strukturę płci wypada jednak uznać za normalną, ponieważ na świecie jest więcej kobiet niż mężczyzn. Dodatkowo często uznaje się, że kobiety są bardziej religijne i większą wagę przywiązują do rozwoju duchowego.

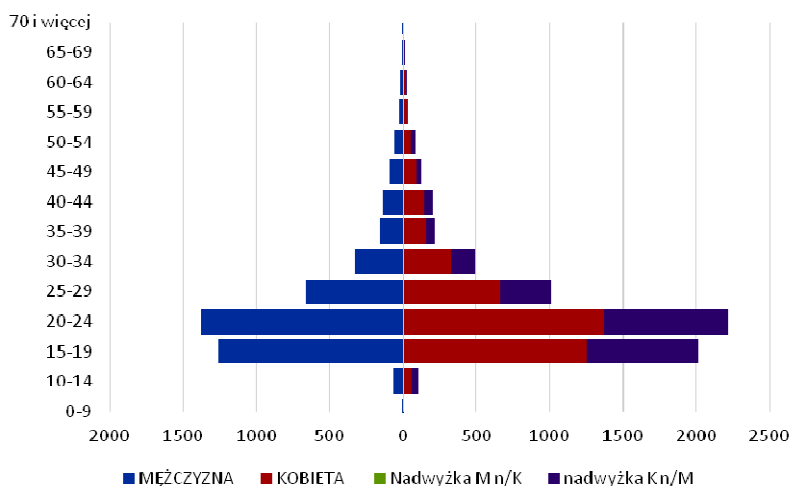

RYSUNEK 8.4. Pochodzenie uczestników „Dni w Diecezjach” w archidiecezji łódzkiej według krajów
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych organizatorów poszczególnych festiwali

RYSUNEK 8.5. Struktura (%) płci uczestników Dni w Diecezjach w archidiecezji łódzkiej
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych organizatorów poszczególnych festiwali

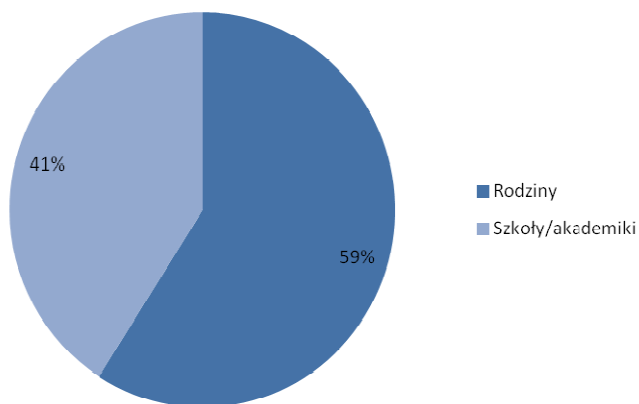
Dzięki szczegółowym danym przekazanym przez organizatorów trzech festiwali (Łodzi Piotrowej, Klaretynów i MAGIS) możliwe stało się wykreślenie dokładnej piramidy wieku i płci uczestników tych wydarzeń (rys. 8.6). Oczywiście większość pielgrzymów stanowili ludzie młodzi, przede wszystkim w wieku 20–24 oraz 15–19 lat. Te dwie grupy wiekowe zdecydowanie przeważały zarówno nad osobami młodszymi, jak i starszymi. Warto zaznaczyć, że programowo to właśnie oni są głównymi adresatami Światowych Dni Młodzieży – oficjalnie podaje się ograniczenie wiekowe: 14–30 lat (www.krakow2016.com), ale w praktyce nie przestrzega się go zbyt rygorystycznie.

RYSUNEK 8.6. Piramida wieku i płci uczestników festiwali MAGIS, Łodzi Piotrowej i Klaretynów
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych organizatorów festiwali

Dlatego w ŚDM wzięli udział ludzie od 10. do 70. roku życia. Część starszych pielgrzymów stanowili z pewnością posługujący księża czy też biskupi, którzy przyjechali do Polski wraz ze swoją młodzieżą, a także siostry zakonne. Ale nie-rzadko byli to po prostu zwykli uczestnicy wydarzenia – choć starsi metryką, to nadal młodzi duchem.

Większość pielgrzymów (59% spośród biorących udział w festiwalach: Łódź Piotrowa, Paradise in the City i Klaretynów) zakwaterowana została u rodzin mieszkających w Łodzi i innych, wcześniej wytypowanych, miejscowościach archidiecezji łódzkiej (rys. 8.7). Fakt, że 41% uczestników nie spało w domach prywatnych, nie wynikał z braku chętnych do przyjęcia uczestników ŚDM (wiele rodzin pomimo zgłoszeń nie gościło pielgrzymów), tylko ze względów logistycznych. Przykładowo, organizator Paradise in the City uznał, że uczestnicy festiwalu nie powinni mieszkać dalej niż pół godziny drogi od głównych miejsc wydarzeń (czyli hali EXPO). Oznaczało to, że większość przyjezdnych musiała być ulokowana na terenie parafii znajdujących się w Śródmieściu. W związku z tym postanowiono wykorzystać także położone niedaleko terenów targowych akademiki Politechniki Łódzkiej⁴.

RYSUNEK 8.7. Miejsca zakwaterowania uczestników festiwalu Łódź Piotrowa, Paradise in the City i Klaretynów podczas Dni w Diecezjach

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych organizatorów poszczególnych festiwalu

Udział w każdym festiwalu w ramach Dni w Diecezjach był odpłatny (tab. 8.2). Organizatorzy wydarzenia sprzedawali tzw. pakiety pielgrzyma, obejmujące zakwaterowanie, wyżywienie, transport w miejscu pobytu (MPK) i dojazd do Krakowa na główne uroczystości ŚDM, ubezpieczenie oraz zestaw gadżetów promocyjnych. Pakiety umożliwiały zaspokojenie wszystkich podstawowych potrzeb

⁴ Z kolei uczestnicy organizowanego przez jezuitów festiwalu MAGIS zakwaterowani byli przez trzy dni w akademikach UŁ na terenie studenckiego osiedla Lumumbowo.

uczestników ŚDM. Oprócz tego obcokrajowcy dodatkowo płacili za transport do i z Polski, którego koszty uzależnione były od odległości i wybranego środka lokomocji⁵.

Pielgrzymi za udział w etapie diecezjalnym na terenie archidiecezji łódzkiej płacili od 50 zł do 220 € (około 930 zł⁶). Przyczyną tak dużej rozpiętości cenowej był głównie podmiot organizujący pobyt. Najniższe stawki obowiązywały uczestników festiwalu: Łódź Piotrowa i Klaretynów. Polacy płacili 50 zł. Taką cenę ustaliła łódzka Kuria, która postanowiła częściowo obniżyć koszty uczestnictwa swoich diecezjan w podziękowaniu za ich trzyletnie zaangażowanie w organizację Światowych Dni Młodzieży. Obcokrajowcy płacili zaś 30 €, co było ceną ogólnie ustaloną przez Episkopat Polski i narzuconą wszystkim diecezjom, tak aby nie mogły one między sobą konkurować o pielgrzymów zagranicznych za pomocą opłat za pakiety.

Koszty udziału w festiwalu MAGIS oraz Paradise in the City były już zdecydowanie wyższe, głównie z powodu większej liczby atrakcji przygotowanych dla uczestników. W ramach Festiwalu MAGIS pakiet pielgrzyma w zależności od kraju pochodzenia kosztował 140, 180 lub 220 € i oprócz wspomnianych świadczeń podstawowych obejmował też worek żeglarski, w którym były: bluza, dwie koszulki, długopis, butelka na wodę, opaska odblaskowa, buff, czapka z daszkiem, książeczka pielgrzyma oraz identyfikator i smycz. Z kolei zagraniczni uczestnicy festiwalu Chemin Neuf płacili 220 € (410 € z pobytem w Krakowie), Polacy zaś – od 130 zł (z archidiecezji łódzkiej) do 160 zł (z innych diecezji) lub 740 zł (z pobytem w Krakowie).

8.3. Metodyka badań ankietowych

Przedstawiona do tej pory charakterystyka uczestników ŚDM w archidiecezji łódzkiej opiera się przede wszystkim na danych ilościowych pozyskanych od organizatorów czterech festiwali (Paradise in the City – Wspólnota Chemin Neuf, Łódź Piotrowa – Archidiecezja Łódzka, Wspólnota MAGIS, o. klaretyni). Umożliwiły one m.in. analizę struktury płci, wieku oraz kraju pochodzenia przybyłych do regionu łódzkiego pielgrzymów.

W celu pogłębienia analiz wykonano sondażowe badania ankietowe, które dostarczyły wielu informacji o charakterze jakościowym. Przeprowadzono je drogą internetową za pomocą strony www.interankiety.pl, na której zamieszczono kwestionariusz ankiety zawierający (łącznie z metryczką) 35 pytań. W dużej mierze

⁵ Przyjazd i pobyt części cudzoziemców (m.in. Ukraińców, Kubańczyków) został opłacony w ramach tzw. biletu dla brata, czyli charytatywnej zbiórki pieniędzy wśród Polaków mającej na celu pomoc osobom niezamożnym (głównie pielgrzymom ze Wschodu) chcącym wziąć udział w ŚDM.

⁶ Według średniego kursu euro z 20.07.2016 r.

nawiązywały one do pytań ogólnej ankiety badań ruchu turystycznego w regionie łódzkim, choć pojawiły się też szczegółowe pytania dotyczące wyłącznie Światowych Dni Młodzieży. Badania zostały przeprowadzone po zakończeniu wydarzenia, kiedy pielgrzymi powrócili już do swoich domów. O możliwości wzięcia w nich udziału respondenci zostali poinformowani drogą mailową. Ankietowani mogli wybrać jedną z pięciu, dostępnych na wspomnianej stronie internetowej, wersji językowych kwestionariusza (po polsku, angielsku, francusku, hiszpańsku i włosku).

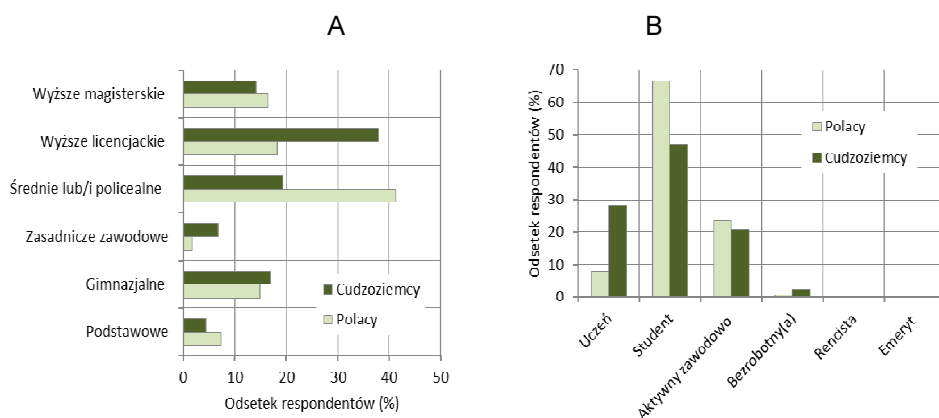
Ogółem uzyskano 246 ankiet, z czego 121 od Polaków i 135 ankiet od cudzoziemców. Ze względu na liczebność oraz strukturę respondentów nie można uznać badań za w pełni reprezentatywne dla całej zbiorowości pielgrzymów. Otrzymane wyniki pozwalają jednak na wszechstronną charakterystykę badanej grupy, w tym także analizę motywacji udziału w wydarzeniu, zachowań podczas pobytu w Łodzi i regionie, a także osobistych opinii i ocen.

Istotne dla dalszych analiz jest też zastrzeżenie, że populacje badanych Polaków i cudzoziemców mają zdecydowanie odmienny charakter. Polacy to w dużej części mieszkańcy regionu łódzkiego, którzy byli wolontariuszami ŚDM (87%) niewyjeżdżającymi poza miejsce swego zamieszkania. Nie można więc ich traktować jako turystów (nawet w najszerszym rozumieniu tego pojęcia). Obcokrajowców zaś można uznać za turystów, którzy przyjechali do Polski, by wziąć udział w ważnym wydarzeniu o charakterze religijnym. Proste porównywanie tych dwóch grup nie jest więc uprawnione (mimo że często ich odpowiedzi na te same pytania przedstawiane są na jednym wykresie).

8.4. Charakterystyka respondentów

Zgodnie ze swoją nazwą Światowe Dni Młodzieży przyciągnęły do Polski przede wszystkim ludzi młodych, choć „młodość” w tym przypadku należy rozumieć bardzo szeroko. Wśród respondentów znalazły się bowiem osoby w wieku od 12 do 52 lat. Większość jednak liczyła od 16 do 30 lat (85% Polacy, 90% cudzoziemcy). Wśród obcokrajowców wyraźnie mniej było osób młodszych (nasolatków i do 25 lat), co można chyba tłumaczyć większymi obawami rodziców przed podróżą dzieci za granicę.

Z młodym wiekiem ankietowanych koresponduje specyficzna struktura wykształcenia i status zawodowy (rys. 8.8). Aż $\frac{3}{4}$ badanych miało wykształcenie średnie i wyższe, przy czym wśród Polaków przeważały osoby, które ukończyły szkołę średnią (41%), a wśród cudzoziemców – studia I stopnia/licencjackie (38%). Większość nadal się uczy lub studiuje (w obu grupach powyżej 75%), a tylko co czwarty–piąty pracuje zawodowo. Pojedyncze osoby przyznały, że są bezrobotne. Ze zrozumiałych względów nie odnotowano rencistów i emerytów.

RYSUNEK 8.8. Struktura wykształcenia (A) i status zawodowy (B) respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Nie zauważono też wyraźnej dysproporcji między płciami, choć wśród ankietowanych przeważały kobiety (60% Polki, 51% cudzoziemki).

Istotne różnice pojawiły się natomiast w przypadku miejsca zamieszkania respondentów. Aż $\frac{3}{4}$ badanych, zarówno Polaków jak i obcokrajowców, pochodziło z miast. Jedynie $\frac{1}{4}$ ankietowanych była mieszkańcami terenów wiejskich, utożsamianych dość powszechnie z większą religijnością. Na taką strukturę istotny wpływ miały jednak jeszcze inne czynniki: w przypadku Polaków – miejsce wydarzenia (Łódź), w przypadku cudzoziemców – ogólnie większa mobilność mieszkańców miast czy też niezbyt dogodny dla mieszkańców wsi termin ŚDM (natężenie prac polowych).

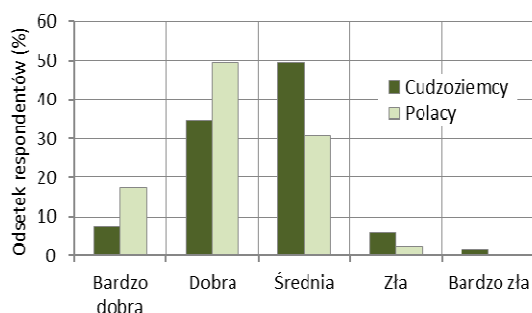
Jeśli chodzi o dokładne miejsce zamieszkania, to niemal wszyscy Polacy pochodzili z Łodzi (53%, w tym studenci przebywający czasowo w tym mieście) i regionu łódzkiego (31 miejscowości, w tym: Pabianice – 7,4%, Tomaszów Mazowiecki – 4,1%, Zgierz – 3,3%, Aleksandrów Łódzki i Parzęczew – po 2,5%). Tylko dwie osoby mieszkaly poza województwem łódzkim. Nie jest to zaskakujące, gdyż Dni w Diecezjach odbywały się jednocześnie w całej Polsce, przyciągając w pierwszym rzędzie mieszkańców danej diecezji. Wydarzenie to nie generowało istotnej liczby podróży wewnątrz krajowych Polaków.

W badaniu ankietowym wzięło udział 135 cudzoziemców z 11 krajów na trzech kontynentach (Europa, Ameryka Północna i Południowa). Najliczniej reprezentowane były: Węgry – 14,1%, Francja – 11,9%, Słowenia – 8,1%, Ukraina – 5,2% i Hiszpania – 3,7%⁷. Pojedyncze osoby pochodziły ponadto z Włoch, Kolumbii, USA, Brazylii, Kanady i Kuby.

⁷ Należy jednak podejrzewać, że najwięcej respondentów pochodziło właśnie z tego ostatniego kraju. Hiszpanie od lat są licznymi uczestnikami ŚDM. Ponieważ jednak w ponad 40% ankiet w języku

Respondentów poproszono o ocenę swej sytuacji ekonomicznej (rys. 8.9). Co ciekawe, swój status materialny lepiej postrzegali Polacy. Połowa z nich uznała go za dobry, 31% – za średni, a ponad 17% – za bardzo dobry. Obcokrajowcy byli bardziej krytyczni: połowa określiła swoją sytuację jako średnią, ponad 1/3 jako dobrą, a tylko nieco ponad 7% jako bardzo dobrą. W jednej i drugiej grupie pojawiły się tylko pojedyncze osoby wyraźnie niezadowolone z swojej sytuacji finansowej.

Oczywiście są to tylko subiektywne oceny, odnoszące się przede wszystkim do realiów kraju/miejsca zamieszkania. Odpowiedzi nie oznaczają więc rzeczywistej „siły nabywczej” badanych. Tym niemniej, taki ich rozkład przeczy niekiedy spotykanej tezie, że wyjazd na ŚDM jest namiastką (substytutem) innego, niedostępnego ze względów ekonomicznych wyjazdu wakacyjnego.

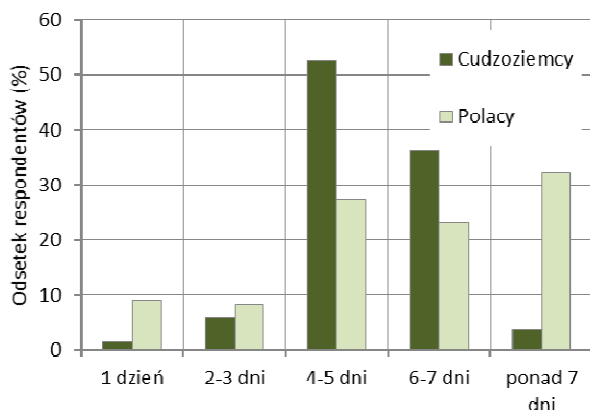
RYSUNEK 8.9. Sytuacja ekonomiczna respondentów
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

8.5. Charakterystyka pobytów

Zagraniczni pielgrzymi przyjechali do archidiecezji łódzkiej na kilka dni⁸. Ponad połowa z nich (52,6%) spędziła tu 4–5 dni, ponad 1/3 (36,3%) – 6–7 dni. Krótsze lub dłuższe pobyty miały miejsce jedynie sporadycznie (rys. 8.10). Trochę inaczej wyglądał udział Polaków w łódzkich ŚDM. Ich zaangażowanie w wydarzenie było wyraźnie dłuższe. Niemal 1/3 badanych spędziła tu ponad tydzień. Z pewnością wynikało to z charakteru pobytu (wolontariat) i konieczności udziału w pracach organizacyjnych, tak przed, jak i po głównych wydarzeniach.

hiszpańskim nie podano kraju pochodzenia, jednoznaczna jego identyfikacja nie jest możliwa. Mimo że badanie było anonimowe zdarzały się przypadki odmowy odpowiedzi na to pytanie z obawy o możliwe prześladowania katolików (np. na Kubie). Z pewnością nie dotyczy to jednak aż tak dużej grupy badanych.

⁸ Do tego należy dodać jeszcze dni, kiedy odbywały się główne uroczystości Światowych Dni Młodzieży w Krakowie (26–31.07.2016). Średni pobyt obcokrajowców w Polsce trwał więc 10–14 dni.

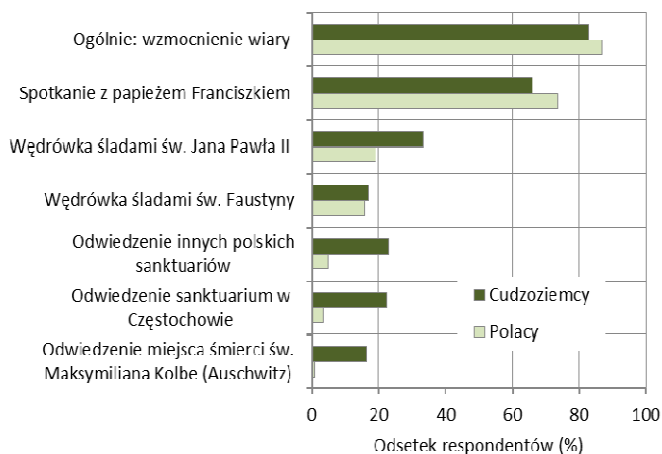
RYСУNEK 8.10. Długość pobytu respondentów w archidiecezji łódzkiej
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Cudzoziemcy dotarli do Polski dwoma podstawowymi środkami lokomocji. Połowa wybrała samolot (co oczywiste, byli to głównie przybysze z innych kontynentów), druga połowa podróżowała wynajętymi busami i autokarami (mieszkańcy krajów europejskich). Inne środki transportu publicznego (np. kolej czy regularne linie autobusowe), a także samochody prywatne nie odgrywały praktycznie żadnej roli. Wynika to przede wszystkim z faktu, że przyjazdy do regionu łódzkiego odbywały się niemal wyłącznie w grupach zorganizowanych (choć o bardzo różnej liczebności). Podróże te przygotowywały różne instytucje kościelne (parafie, wspólnoty religijne, specjalnie do tego powołane komórki diecezjalne, zakony itd.) lub wyspecjalizowane w turystyce religijnej biura podróży (11%) z kraju pochodzenia pielgrzymów.

Ankietowani cudzoziemcy zakwaterowani byli w Łodzi (59%) i regionie łódzkim (41%, głównie: Piotrków Trybunalski, Tomaszów Mazowiecki, Brzeziny, Pabianice, Rogów, Kalonka, Zgierz, Aleksandrów Łódzki), niemal w całości (95%) w mieszkaniach prywatnych, u rodzin, które wcześniej zadeklarowały chęć goszczenia pielgrzymów. Jedynie pojedyncze osoby nocowały w akademiku, klasztorze czy na kempingu. W przypadku Polaków proporcje między stolicą województwa a regionem były niemal dokładnie odwrotne (45% i 55%), ale podstawowym miejscem noclegu nadal pozostawały mieszkania prywatne⁹. Uczestnicy Dni w Archidiecezji Łódzkiej praktycznie nie korzystali więc z rejestrowanej bazy noclegowej.

Interesująca okazała się analiza odpowiedzi na pytania o motyw i cele (główne – religijne i dodatkowe – pozareligijne) udziału w Światowych Dniach Młodzieży (rys. 8.11).

⁹ Trzeba jednak pamiętać, że w tym przypadku były to najczęściej mieszkania własne respondentów.

RYSUNEK 8.11. Religijne cele udziału respondentów w Światowych Dniach Młodzieży
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

RYSUNEK 8.12. Pozareligijne cele udziału respondentów w Światowych Dniach Młodzieży
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Głównym celem przyjazdu cudzoziemców do Polski były oczywiście względy religijno-duchowe: wzmocnienie wiary – 83%, spotkanie z papieżem Franciszkiem – 66%, wędrówka śladami św. Jana Pawła II – 33%, odwiedzenie Częstochowy i innych polskich sanktuariów – odpowiednio: 22% i 23%, odwiedzenie miejsca śmierci św. Maksymiliana Kolbe (KL Auschwitz) – 16%. Wśród celów po-

zareligijnych (rys. 8.12) obcokrajowcy najczęściej wymieniali: spotkanie z katolikami z innych krajów (78%), poznanie polskiej kultury (76%), nawiązanie znajomości w Polsce (56%) i spędzenie czasu w gronie przyjaciół (47%).

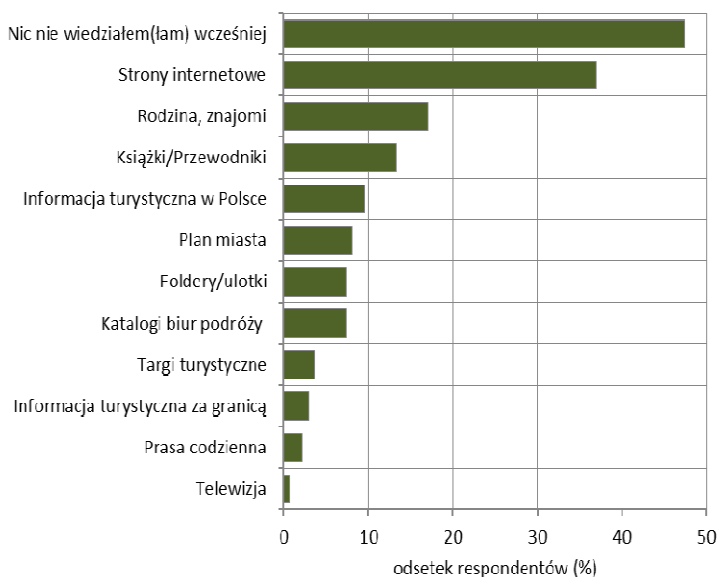
Trochę inaczej wyglądały motywacje i cele Polaków, choć w zarysie rozkład odpowiedzi był podobny (rys. 8.11–8.12). Dominowało oczywiście „wzmocnienie wiary” (prawie 87%), ale więcej Polaków niż cudzoziemców chciało zobaczyć papieża (niemal $\frac{3}{4}$), mniej zaś było zainteresowanych miejscami związanymi z polskimi świętymi czy polskimi sanktuariami. Do najważniejszych celów pozareligijnych zaliczono: spotkanie z katolikami z innych krajów (ponad 88%), spędzenie czasu w gronie przyjaciół (63%), a także udział w wydarzeniach kulturalnych (42%).

Swoje motywacje respondenci mogli opisać bardziej szczegółowo w pytaniu otwartym. Udzielone odpowiedzi pozwalają na wyróżnienie najważniejszych grup motywów skłaniających do uczestnictwa w Światowych Dniach Młodzieży. W pierwszym rzędzie są to motywy religijno-duchowe (pogłębianie wiary, spotkanie z głową Kościoła, pielgrzymki do miejsc świętych, rekolekcje itp.), w drugim zaś – motywy poznawczo-kulturowe (np. ciekawość innego kraju, ludzi, kultury) oraz towarzyskie (m.in. nawiązanie nowych międzynarodowych znajomości, pobyt w gronie rówieśników). W przypadku Polaków istotna była także swego rodzaju „patriotyczna” motywacja. Swoje zaangażowanie, np. w wolontariat, często uzasadniano poczuciem dumy z Polski oraz chęcią pokazania cudzoziemcom swojego kraju, miasta i Kościoła.

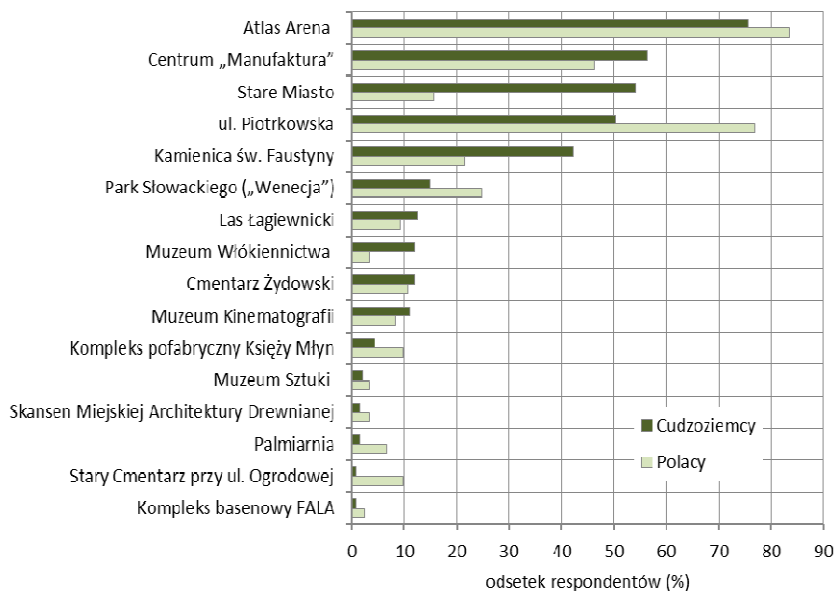
Pielgrzymi z zagranicy, z wyjątkiem kilku osób, nigdy wcześniej nie byli ani w Łodzi (96%), ani w regionie łódzkim (95%). Nie mają też z Polską związków rodzinnych (tylko dwie osoby przyznały, że rodzina ma polskie korzenie, a jedna, że żona jest Polką). Co ciekawe prawie połowa ankietowanych (47%) przed przyjazdem nic nie wiedziała o Łodzi i regionie (rys. 8.13). 37% respondentów poszukiwało informacji na ten temat w Internecie, 17% pytało rodzinę i znajomych, 13% czytało książki i przewodniki turystyczne, co dziesiąty odwiedził informację turystyczną już na miejscu, w Polsce.

Brak większego zainteresowania miejscem pobytu i aktywności w poszukiwaniu informacji o nim można tłumaczyć faktem, że wyjazd był w pełni przygotowany przez instytucje kościelne i nie wymagał od uczestników zaangażowania w planowanie i organizację. Poza tym program pobytu był w dużej mierze wypełniony wydarzeniami o charakterze religijno-duchowym (wspólne spotkania, modlitwy, warsztaty, konferencje, imprezy kulturalne), nie pozostawiając zbyt wiele czasu na realizację szerszego programu krajoznawczego czy rekreacyjnego. Wielu pielgrzymów zresztą odczuwało z tego powodu pewien niedosyt, deklarując chęć ponownego przyjazdu i np. obejrzenia najciekawszych zabytków regionu.

W większości przypadków zwiedzanie ograniczało się do spacerów po mieście zakwaterowania (Piotrków Tryb., Tomaszów Maz., Brzeziny, Pabianice, Zgierz, Aleksandrów Łódzki) i krótkich wycieczek do najbliższych miejscowości.

RYSUNEK 8.13. Źródła informacji zagranicznych uczestników ŚDM o Łodzi i regionie łódzkim
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

RYSUNEK 8.14. Atrakcje Łodzi odwiedzone przez uczestników ŚDM
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Respondentów zapytano wprost o miejsca w Łodzi, które odwiedzili podczas Dni w Diecezjach. Najczęściej wskazywanym obiektem okazała się Atlas Arena, w której odbyła się kończąca uroczystości msza pożegnalna (rys. 8.14). Wymieniło ją 84% Polaków i 75% cudzoziemców. Wśród dodatkowych odpowiedzi (nieuwzględnionych w kafeterii) bardzo często pojawiały się także: katedra św. Stanisława Kostki, park Poniatowskiego, Bombonierka, hale Expo i MOSiR, a więc miejsca, w których koncentrowało się życie pielgrzymów. W pamięci uczestników ŚDM pozostały też park Słowackiego (Wenecja), który wymieniło 25% Polaków i 15% cudzoziemców oraz kamienica św. Faustyny (odpowiednio: 22% i 42%). Miejsca te potwierdzają wybitnie religijny charakter pobytu w Łodzi.

Spśród atrakcji typowo turystycznych największym zainteresowaniem badanych cieszyły się: CH Manufaktura, ulica Piotrkowska i Stare Miasto. Ponad połowa (od 50 do 56%) obcokrajowców odwiedziła te miejsca. Preferencje Polaków były trochę inne: $\frac{3}{4}$ dotarło na Piotrkowską, połowa do Manufaktury, a Stare Miasto zainteresowało tylko 16% ankietowanych. Około 11–12% cudzoziemców odwiedziło Las Łagiewnicki, Muzeum Włókiennictwa, Muzeum Kinematografii i Cmentarz Żydowski. Podobne, choć nieco niższe, wyniki zaobserwowano wśród polskich uczestników ŚDM. Polacy dodatkowo jeszcze zaglądali na Księży Młyn i Stary Cmentarz przy ulicy Ogrodowej (po 10%), które z kolei nie wzbudziły szczególnego zainteresowania obcokrajowców.

8.6. Ekonomiczne skutki Dni w Diecezjach

Zarówno wydatki, jak i przepływ strumienia pieniędzy podczas Dni w Diecezjach są niezwykle trudne do identyfikacji, a nawet ogólnego oszacowania z powodu stosowania specyficznych form płatności oraz zróżnicowanych stawek opłat uwzględniających m.in. kraj zamieszkania czy status uczestników („zwykli”, wolontariusze) (por. rozdz. 8.2).

Według informacji strony kościelnej całość opłat za uczestnictwo w poszczególnych festiwalach odbywających się na terenie archidiecezji łódzkiej została przeznaczona na ich organizację. Należy rozumieć przez to koszty wynajęcia obiektów, transport, wyżywienie pielgrzymów (catering), nagłośnienie, oświetlenie, dekorację, mapy, materiały promocyjne, identyfikatory, wodę, opłaty związane z organizacją poszczególnych atrakcji i wiele innych. Warto zauważyć, że pieniądze w pierwszym rzędzie trafiły do różnych lokalnych firm (np. cateringowych, nagłośnieniowych, oświetleniowych, transportowych, poligraficznych) działających na terenie województwa łódzkiego.

Przyjmując stawki zalecane przez Episkopat można szacować, że wpływy od ponad 10 tys. uczestników Dni w Archidiecezji Łódzkiej wyniosły minimum około 1,1–1,5 mln zł. Z kolei zakładając średnie opłaty (pośrodku stosowanych wi-

delek cen) uzyskamy kwotę około 4 mln zł. Niewątpliwie dla poszczególnych, zwłaszcza małych firm obsługa wydarzenia przyniosła istotny dochód w budżecie, w skali regionu są to jednak niewielkie środki finansowe. Inna rzecz, że zdaniem organizatorów opłaty za pakiety nie pokryły rzeczywistych kosztów organizacji przedsięwzięcia. Część z nich pokryły np. rodziny przyjmujące pielgrzymów w swoich domach, zapewniając nie tylko nocleg, ale także śniadania, wodę pitną i inną pomoc (transport, organizacja czasu wolnego itp.), a także budżet państwa lub budżety samorządów lokalnych (zapewnienie bezpieczeństwa, pomoc medyczna itp.).

Podczas badań ankietowych zapytano respondentów o wysokość wydatków poniesionych w trakcie ich pobytu w archidiecezji łódzkiej (bez kosztów pakietu pielgrzyma oraz transportu do i z Polski). Brak jakichkolwiek dodatkowych wydatków zadeklarowało 9% badanych cudzoziemców i aż 29% Polaków. Pozostałe osoby przyznały się do raczej drobnych zakupów podejmowanych najczęściej spontanicznie. Kupowano przede wszystkim butelkowaną wodę pitną, dodatkowe jedzenie, dewocjonała i pamiątki. Średnie wydatki pielgrzymów z zagranicy osiągnęły 222,78 zł. Polacy wydawali jeszcze mniej – 135,53 zł. Po uwzględnieniu osób, które nie dokonały żadnych zakupów średnie kwoty wydatków będą jeszcze niższe – odpowiednio: niecałe 200 zł i około 60 zł. Kwoty te są znacząco niższe od wydatków turystów odwiedzających Łódź i region łódzki w roku 2016 (2–4-krotnie, do tego przy dłuższych pobytach pielgrzymów) – por. rozdz. 7.

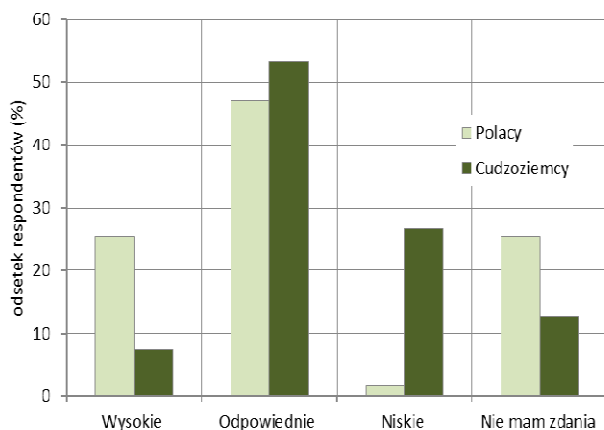
Zakładając, że deklaracje ankietowanych na temat wydatków odzwierciedlają zachowania zakupowe pozostałych uczestników ŚDM można pokusić się o oszacowanie łącznej sumy pieniędzy pozostawionej w regionie przez pielgrzymów. Kwota ta nie jest wysoka – wynosi około 1,7 mln zł.

Uczestnicy Dni w Diecezjach nie przyjechali jednak na zakupy, lecz w zupełnie innych, bardzo odległych od komercyjnych, celach. Większość pielgrzymów w ogóle nie była zainteresowana wydawaniem pieniędzy. Tylko 1/3 respondentów przyznała, że byłaby skłonna wydać więcej, przede wszystkim na produkty żywnościowe, pamiątki i zwiedzanie.

Respondentów zapytano o ich opinie na temat adekwatności cen w stosunku do jakości świadczonych usług. Połowa badanych oceniła poziom cen jako odpowiedni (rys. 8.15). Co ciekawe, 1/4 Polaków uznała je za wysokie, podczas gdy podobny odsetek cudzoziemców twierdził, że są niskie. Dla dużej części obcokrajowców (głównie z Zachodu) Polska okazała się więc tanim krajem, dla Polaków zaś raczej drogim. Jest to dość interesujące zważywszy, że zdecydowanie więcej Polaków niż cudzoziemców było zadowolonych ze swego statusu ekonomicznego.

W kontekście uzyskanych wyników bezpośredni wpływ analizowanego wydarzenia na ekonomię regionu należy uznać za niewielki. Przyjezdni tylko sporadycznie korzystali z usług gastronomicznych (poza zapewnionym cateringiem), praktycznie wcale z usług hotelowych w rejestrowanej bazie noclegowej. Organi-

zacja Dni w Diecezjach przyniosła łączny dochód na poziomie około 5–5,7 mln zł, przy czym globalne koszty przygotowań i realizacji przedsięwzięcia pozostają nieznane.

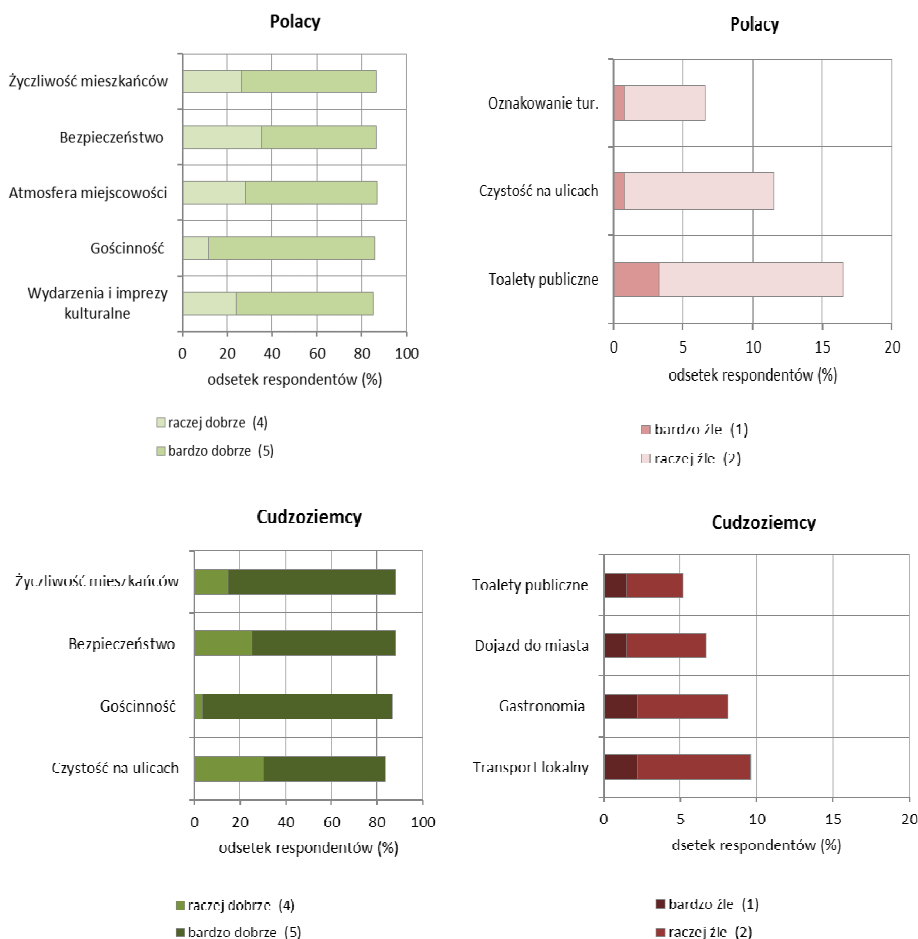

RYSUNEK 8.15. Adekwatność cen w stosunku do jakości produktów według respondentów
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

8.7. Opinie i oceny respondentów

W ostatniej części ankiety badani mogli wyrazić swoje opinie na temat Dni w Diecezjach. Zarówno wydarzenia, jak i sam pobyt w archidiecezji łódzkiej zostały ocenione bardzo wysoko. Dotyczy to i Polaków, i cudzoziemców. Ponad 80% ocen dobrych i bardzo dobrych uzyskały: życzliwość mieszkańców, bezpieczeństwo i gościnność (rys. 8.16). Zarysowały się jednak pewne różnice w ocenach respondentów z kraju i zagranicy. Przykładowo, obcokrajowcy pochwalili czystość na ulicach (84%), kiedy dla 11,5% Polaków był to powód do wstydu. Polscy uczestnicy ŚDM najgorzej ocenili jednak toalety publiczne (16,5%). Dla obcokrajowców największym problemem była komunikacja (transport lokalny – niecałe 10%, a dojazd do miasta – prawie 7% złych ocen).

Trzeba pamiętać, że są to oceny subiektywne, w dużym stopniu zdeterminowane przez dotychczasowe doświadczenia życiowe uczestników w ich krajach pochodzenia (bardzo różne punkty odniesienia), jak i przez osobiste przeżycia oraz przygody już podczas ŚDM w Polsce. Tym niemniej końcowe wrażenia wyniesione przez pielgrzymów z pobytu w województwie łódzkim należy uznać za niezwykle pozytywne. Potwierdzeniem tego wniosku są wypowiedzi dotyczące polecenia Łodzi i regionu swoim znajomym oraz chęć powrotu w te strony.

RYSUNEK 8.16. Struktura odpowiedzi na pytanie:

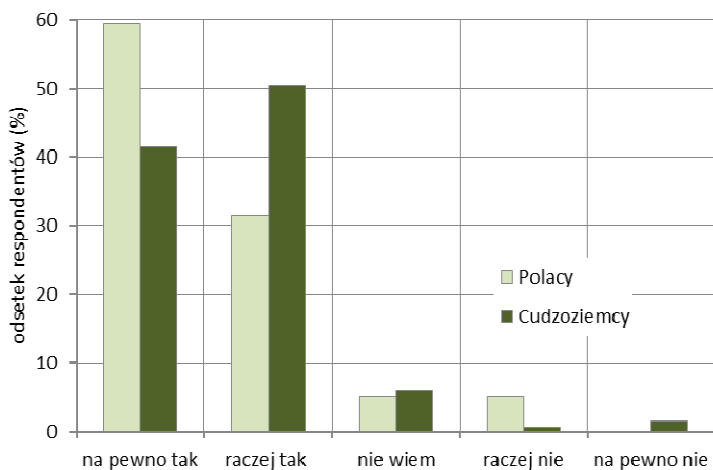
Co się podobało (A), a co się nie podobało (B) uczestnikom ŚDM w archidiecezji łódzkiej?

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

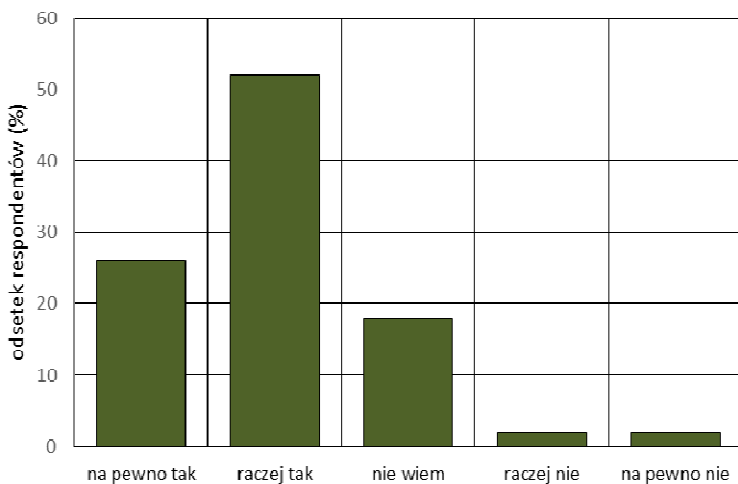
Ponad 90% ankietowanych (90,9% Polaków, 91,9% obcokrajowców) zadeklarowało, że będzie polecać Łódź i region łódzki swojej rodzinie i znajomym (rys. 8.17). Bardziej zdecydowani byli w tym względzie Polacy (blisko 60% „na pewno tak”), co z pewnością wynikało z lokalnego patriotyzmu mieszkańców Łódzkiego. Cudzoziemcy okazali się jednak tylko trochę bardziej wstrzemięźliwi (41,5% – „na pewno tak”, ponad 50% – „raczej tak”).

Ta ostrożność mogła wynikać po prostu z poczucia realizmu, ujawniającego się np. w odpowiedziach na kolejne pytanie (rys. 8.18). Chęć ponownego przyjaz-

du do Łodzi (regionu) zadeklarowało niemal 80% zagranicznych respondentów – większość jednak z pewnym wahaniem, mając świadomość często znacznej odległości i związanych z tym wysokich kosztów podróży. Ponad 27% badanych wyraziła jednak zdecydowaną chęć powrotu do centrum Polski.

RYSUNEK 8.17. Chęć polecenia Łodzi i regionu przez respondentów
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

RYSUNEK 8.18. Chęć powrotu do Łodzi i regionu przez respondentów zagranicznych
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Z przedstawionej charakterystyki Dni w Diecezjach w archidiecezji łódzkiej wynikają następujące ogólne wnioski:

1. Światowe Dni Młodzieży były wyjątkowym wydarzeniem w całej dotychczasowej historii województwa łódzkiego zarówno pod względem charakteru, jak i wysokiej rangi oraz globalnego zasięgu tego festiwalu. W ciągu tygodnia (15–24.07.2016 r.) archidiecezję łódzką odwiedziło niemal 10,2 tys. pielgrzymów z 80 krajów z całego świata (w tym ponad 77% z Europy). Najliczniej reprezentowane były: Francja (3,2 tys. osób), Polska (2,3 tys.), Węgry i Hiszpania. Nie zabrakło też przedstawicieli odległych i egzotycznych państw (np. Burkina Faso, Filipiny, Gujana, Haiti, Kongo, Martynika, Mauritius, Nowa Kaledonia, Reunion, Ruanda, Seszele, WKS, Zimbabwe).
2. Było to wydarzenie dość hermetyczne tak pod względem organizacyjnym (wyjazdy przygotowywały instytucje kościelne: parafie, wspólnoty, komórki diecezjalne, zakony itd., podróże w grupach zorganizowanych, odgórnie ustalone miejsce zakwaterowania), jak i programowym (wspólne spotkania, modlitwy, warsztaty, konferencje, imprezy kulturalne). Ograniczony czas wolny nie pozwalał na realizację szerszego programu krajoznawczego czy rekreacyjnego. Ponad połowa zagranicznych gości dotarła do CH Manufaktura, na ulicę Piotrkowską i Stare Miasto, a tylko 11–12% było w Lesie Łagiewnickim, Muzeum Włókiennictwa, Muzeum Kinematografii i na Cmentarzu Żydowskim. Umożliwiło to jedynie pobieżne poznanie stolicy województwa.
3. Uczestnikami ŚDM byli przede wszystkim ludzie młodzi (16–30 lat), uczniowie i studenci, z wykształceniem średnim lub wyższym, którzy nigdy wcześniej w Polsce nie byli, nie mają z nią związków rodzinnych i z reguły nic nie wiedzieli o tym kraju (47% ankietowanych). Pielgrzymi zakwaterowani byli przede wszystkim w Łodzi, w mieszkaniach prywatnych, a ich pobyt trwał 4–5 dni (53%) lub 6–7 dni (36%). Głównym celem przyjazdu do Polski były względy religijno-duchowe (wzmocnienie wiary – 83%, spotkanie z papieżem Franciszkiem – 66%, wędrówka śladami św. Jana Pawła II – 33%, odwiedzenie Częstochowy i innych polskich sanktuariów – odpowiednio: 22% i 23%). Wśród celów pozareligijnych najczęściej wymieniano: spotkanie z katolikami z innych krajów (78%), poznanie polskiej kultury (76%), nawiązanie znajomości w Polsce (56%) i spędzenie czasu w gronie przyjaciół (47%).
4. Uczestnicy ŚDM wykupywali tzw. pakiety pielgrzyma, które gwarantowały im podstawowe świadczenia podczas pobytu w Polsce. Dlatego 9% badanych cudzoziemców nie wydało ani złotówki więcej. Średnie wydatki pozostałych pielgrzymów z zagranicy osiągnęły 222,78 zł. Polacy wydawali jeszcze mniej – 135,53 zł (a 29% nic!). Sporadycznie korzystano z usług gastronomicznych, praktycznie wcale z rejestrowanej bazy noclegowej. Jedynie 1/3 pielgrzymów

przyznała, że byłaby skłonna wydać więcej na produkty żywnościowe, pamiątki i zwiedzanie. Wpływ wydarzenia na ekonomię regionu należy uznać za niewielki. Bezpośrednie dochody oszacowano na około 5–5,7 mln zł (3–4 mln ze sprzedaży pakietów i 1,7 mln zł wydatków na zakupy).

5. Festiwale i sam pobyt w archidiecezji łódzkiej zostały bardzo wysoko ocenione zarówno przez uczestników z kraju, jak i zagranicy. Ponad 80% ocen dobrych i bardzo dobrych uzyskały: życzliwość mieszkańców, bezpieczeństwo i gościnność. Zarysowały się jednak pewne różnice w ocenach tych dwóch grup respondentów. Obcokrajowcy chwalili czystość na ulicach (84%), kiedy dla 11,5% Polaków był to powód do wstydu. Polscy uczestnicy ŚDM najgorzej ocenili jednak toalety publiczne (16,5%). Dla obcokrajowców największym problemem była komunikacja (transport lokalny – niecałe 10%, a dojazd do miasta – prawie 7% złych ocen).
6. Potwierdzeniem sukcesu promocyjno-wizerunkowego wydarzenia są rzesze zadowolonych uczestników ŚDM. Ponad 90% respondentów będzie polecać znajomym Łódź i region łódzki, a niemal 80% chciałoby tu przyjechać jeszcze raz.